

УДК 141.319.8“19”

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2019.1.6>

Димчук Анатолій Володимирович

здобувач кафедри філософії

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

вул. Дворянська, 2, м. Одеса, Україна

КАБАЛІСТИЧНІ ВИТОКИ МАСОНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

У статті розглядаються особливості процесу появи масонської доктрини, коли європейська культурна традиція залучила до свого арсеналу сенсоутворювальні філософські основи вчення юдейської Кабали. **Актуальність проблеми** полягає в рефлексії на постійно зростаючий інтерес до діяльності масонів, з одного боку, та у відсутності спеціальних досліджень на пострадянському просторі – з іншого. **Мета дослідження** – з'ясувати зв'язок кабалістичного дискурсу і філософського складника масонства та їх впливу на європейські філософські системи XVII–XVIII ст., дотичність головних ідей європейського тлумачення Кабали та масонської доктрини, головних сенсоутворюючих компонентів масонства. **Методи та результати дослідження.** Західноєвропейський філософський дискурс формувався під впливом різноманітних езотеричних учень. Недоліком сучасних досліджень є майже повне ігнорування подібних впливів. Християнська інтерпретація Кабали, ще за часів Ренесансу та Бароко, призвела до появи своєрідної філософії синтезу неоплатонізм-герметизм-кабалістика. Пошуки «таємного знання – таємного слова» створювали для європейських дослідників XVI – XVIII ст. нові потенції методології та можливість тісно пов'язати «стару» віру (релігію) та модерне наукове пізнання. Такий підхід був характерний для розенкрейцерського руху (сер. XVII ст.), що закликав до універсальної реформації європейського світогляду за допомогою Кабали. Окремі ідеї Кабали вплинули на зародження масонського руху, на праці філософів, яких обожнювали масони: Якоба Бьоме, Френсіса Бекона, Яна Коменського. Ідеї особистого містичного досвіду поділяли «Кембриджські неоплатоніки», «Невидима колегія» вчених-натурфілософів, німецький філософ Г.В. Лейбніц. Християнський кабалізм І. Ньютона поєднав герменевтичний підхід до розкриття таємних сенсів Біблійного тексту та наукові концепції того часу, що було характерно для масонської доктрини та дослідної практики масонів. Масонські філософи розглядали важливу роль розуму та духовної освіти для досягнення «божественного блага», принцип єдності віри та розуму. Масони (один із головних масонських теоретиків Альберт Пайк) залучали до своєї символічної доктрини ідеї християнської Кабали, подібні ідеї стали основою масонської герменевтики вищих ступенів орденського Шотландського статуту. Для масонів та філософів «масонського кола» віра починалася з розуму, наука не протиставлялася вірі. Масони оголошували концепцію самопізнання найкоротшим шляхом до богопізнання та віри, вони продовжили традицію кабалістів, що полягала у переконанні в можливості надрозумового інтуїтивного осягнення людиною герметичного та сакрального шляхом пробудження в неї надчуттєвих здібностей інтуїції. Масонський ідеал формувався на кабалістичному вченні про рівновагу та гармонію. Масони, як і кабалісти, прагнули до універсального виправлення та до гармонізації світу. Такий меседж сформував у всесвітньому масонському русі доктрину про необхідність практики активного соціального втручання в хід загального процесу творення, еволюції, про особливу роль співтворців творця в перебудові дійсності. Соціальні потенції масонського руху похідні від кабалістичного світосприйняття, на ветхозавітну символіку спирається масонський ритуал. Як і кабалісти, масони вважали, що людина повинна очистити доступні для нього сфери буття для «будівництва» майбутнього ідеального світу.

Ключові слова: Кабала, масонство, неоплатонізм, герметизм, антропология, самопізнання, інтуїція, розенкрейцери.

Вступ. У сучасному світі масонство приваблює мільйони послідовників не тільки своїми таємницями, пишними ритуалами, можливостями соціальних ліфтів і комунікацій. Велика кількість людей прагнули і прагнуть вступити в масонський Орден, щоб розібратися в собі, отримати цілепокладання, бо сама сутність масонства визначається сенсоутворювальними філософськими основами. Багатьох приваблювала можливість самопізнання або загадковості

масонських філософських конструкцій, які мають відкритися виключно в масонських ложах у процесі взаємодії з масонськими вчителями. Багато масонів, особливо перших ступенів, не переймаються філософськими основами Ордену, задовольняючись, до часу посвяти у вищі щаблі масонства, «кріхтами мудрості» та символічно-ритуальною системою.

Мета та завдання дослідження – з'ясувати зв'язок кабалістичного дискурсу (духовно-містичного вчення), філософського складника масонства та їх впливу на європейські філософські системи XVII – XVIII ст.; розглянути процеси запозичення кабалістичних ідей масонством; дослідити вплив ідей Християнської Кабали на філософські та орденські системи, дотичність головних ідей європейського тлумачення Кабали та масонської доктрини, головних сенсоутворюючих компонентів масонства (самопізнання, духовна практика, інтуїція, єдність віри та розуму, гармонія, еволюція).

Методи дослідження. У роботі використовувалися порівняльний метод, принцип об'єктивності та науковості. Комплексний підхід визначив використання методів історизму. Під час дослідження теми враховувалася складність феномена масонства як філософського явища. «Масонський досвід» не виникає на порожньому місці, поява масонства детермінована соціальними та історико-культурними факторами. Урахування принципу причинності під час дослідження філософії масонства дозволяє поглянути на цей феномен у динаміці під впливом різних причин. Масонство як культурний феномен пов'язаний з ціннісним аспектом. Історичний підхід дозволяє виявити конкретику ситуації, за якої починають формуватися основи масонської філософії. Філософська доктрина пропонується масону не відразу, а протягом довгого навчання, в якому важливу роль відіграє власний сенсуальний досвід. Саме процес пізнання відкриває завісу масонської таємниці, формує уявлення про місце масонства в соціально-політичних та культурних процесах у світі, про його вплив на філософські доктрини, а також про філософські запозичення в «дискретній» масонській філософії.

Безліч наукових і публіцистичних робіт були написані за останні три століття з метою відкриття сутності прихованих масонських систем, але в більшості своїй дослідження вчених виводять масонство від зовнішніх ознак піфогорійської, біблійної, неоплатонічної традицій, із символічних нетрів західноєвропейської містики. Тема «масонської філософії» довгий час була штучно заполітизована та маргіналізована ідеологічними конкурентами. Тільки на межі XX – XXI ст., в наукових працях філософів Р. Бермана, де Хойос А., О.М. Пятігорського, Ю.Л. Халтуріна, С.В. Аржанухина та інших робляться спроби знайти коріння масонської філософії [1]. Особливість сучасних досліджень російських учених у тому, що вони використовують тільки обмежену джерельну базу – архівні матеріали, що пов'язані виключно з діяльністю саме російських масонів другої половини XVIII ст. – поч. XIX ст., не торкаючись західноєвропейських першопочатків масонської філософії. Такий підхід не дає змоги зрозуміти сутність масонської візії та звертає увагу тільки на вторинні джерела.

Результати. Масонська парадигма почала формуватися в Західній Європі на межі XVI – XVII ст., коли в протестантських країнах установилася духовна свобода, коли епоха Реформації сформувала освіченого європейця, а знання сприймалися як сила. Містики та алхіміки Західної Європи часів Бароко вважали себе кабалістами, християнська інтерпретація Кабали стала значною духовною подією Західного світу. У той час за Кабалою закріпилася репутація «таємного знання», що має потенції методології. У протестантизмі в цей час сформувався неоплатонічно-герметично-кабалістичний синтез. У країнах, що йшли шляхом модерна, склалися сприятливі умови для формування таємних та напівтаємних товариств, що так чи інакше намагалися пов'язати релігію, науку та політику.

Християнська кабала стала «новим катехізисом» духовного оновлення для розенкрейцерського руху і перших масонських лож. У 1630 р. в Англії стали популярними праці Якоба Бьоме – засновника так званої софієлогії та пропагандиста практик особистого містичного досвіду. Ці праці були пов'язані з методологією Кабали, згодом вони отримали визнання у масонських колах. Кабалістичними ідеями була перейнята утопія Френсіса Бекона «Нова Атлантида» (надрукована у 1627 р.), в Англії побачили світ кабалістичні праці Агріппи фон Неттесгейма,

діяв орден розенкрейцерів, що закликав до універсальної реформації через Кабалу. До Англії завітав Я.–А. Коменський (вважається предтечею масонського руху), що на підставі лондонських вражень видав книгу «Via Lucis» (Шлях до Світла) (1641), в якій пропонував для поширення «світла» між народами об'єднати в одній загальній організації під керівництвом Англії всі ті (таємні) академії та товариства. Його книга «Opera Didactica» (Повчальні Праці) узгоджуються з масонською конституцією «Книгою Статутів Андерсона» (1723 г.) та кабалістичними меседжами [2].

У 1640–1680 рр. група філософів із Кембриджа – «кембриджські неоплатоніки» – та англійська «Незрима колегія» вчених-натурфілософів, під впливом неоплатоніків відродження Марсіліо Фічіно та Піколо дела Мирандоли особливу увагу звертали на християнську Кабалу. Кембриджські неоплатоніки працювали з рукописами творів знаних єврейських кабалістів Лурії та Арі, Кабала представлялася їм джерелом наукового герменевтичного підходу до розуміння прихованих сенсів, ключем до майбутньої гармонії, до відновлення втраченої давньої єдності, до синтетичного підходу у вивченні природи, людини і Біблійного тексту. У ній вони побачили новий математичний та методологічний апарат пізнання, систематизації знань (Ruderman 1988 Yates 1980, Ruderman Idel 1989) [3, с. 91–95]. Двотомна праця «Kabbala Denudata» («Відкрита Кабала») (видана у 1677–1684 рр.) німецького філософа Християна Кнорр фон Розенрота мала величезний вплив на філософів того часу, ставши основним джерелом християнської Кабали, методикою осягнення зовнішнього світу. У 1688 р. він зустрічався з Г.В. Лейбніцем, який став палким прихильником Кабали, основою ідеї Г.В. Лейбніца про «встановлення гармонії» [4].

«Незрима колегія» дала початок «Королівському товариству» (1660–1680-ті рр.), яке вважається своєрідним масонським центром. Одним із провідних діячів «товариства» був І. Ньютон – «християнський кабаліст», на думку сучасних дослідників С. Панкоста, Ф. Мануеля, С. Ютена [5]. Пошуки масонської ідентичності, що формувалася під впливом захоплення «таємницями Кабали», потрібно починати в часи формування перших лож вільних мулярів у XVII ст. – В. Стаклі (член «Королівського товариства» (був ініційований в масонство у 1721 р.), Е. Ешмол (член «Незримої колегії» та «Королівського товариства» –1646 р.) [6, с. 21].

Масонські лідери активно використовували напрацювання науки нового часу, модні інтелектуальні віяння. Масони були добре знайомі з основними текстами не тільки християнської, але й іудейської Кабали, «Сефер Йецира» (Книга Творіння), «Шаарей Ора» (Врата Світу) Йосефа Джікатілі, Сефер-ха-Тмуна (Книга Образи) і Сефер-ха-Зогар (Книга Блиску). «Таємна мудрість» Кабали була пов'язана з особливою технікою тлумачення Святого Письма і розкриття таємних сенсів біблійного тексту, вона сприймалася як один зі складників масонського синтетичного вчення про «давню мудрість, колись втрачену людством», що збереглася завдяки ланцюгу спадкоємності таємних товариств. Кабалісти та масони мали спільну методику осягнення законів світобудови на основі принципу єдності релігії і розуму, визнавали важливу роль розуму та духовної освіти для досягнення «божественного блага». Розум не протиставлявся вірі, а віра починалася з розуму.

Масони використовували кабалу як основу для своєї системи космогонії, для пояснення ієрархічного устрою небесного світу, для тлумачення Священного Писання, розкриття таємних сенсів біблійного тексту. Кабала стала основою масонської герменевтики. Кабала – її символи, священні слова, її езотеричне вчення – зробили значний вплив на формування філософії вищих ступенів масонського Старовинного Шотландського статуту. На кабалістичне значення двох стовпів Соломонова Храму в оздобленні масонських лож указували відомі масони. Альберт Пайк, один із засновників вищих ступенів масонства, писав, що в Кабалі «містяться містичні, потаємні елементи всіх культур» («The Magnum Opus»). А. Пайк написав «Коментарі до Кабали» (Commentaries on the Kabbala, 1873), спираючись на праці кабаліста Еліфаса Леві [7]. Складаючи масонські ритуали ступенів «Лицаря Сонця» та «Князя царственої Таємниці», А. Пайк використовував учення про рівновагу, що має коріння в головній кабалістичній книзі «Зогар». Е. Леві вказував, що: «наука рівноваги – це ключ до всіх окультних наук, бо невір-

новажені сили гинуть у досконалії порожнечі». А. Пайк розглянув закон рівноваги в праці «Мораль і Догма», вважаючи, що рівновага лежить в основі світового устрою, служачи цілі примирення протилежних у ньому енергій, як фізичних так і духовних: «Симпатія і антипатія, тяжіння і відштовхування, будь-яка природна сила, протилежності, що існують в людській душі і у всіх сферах і світах Всесвіту, в їх взаємодії і всіх можливих видах протидії, – все це веде до гармонії і вічного руху, яке є життя Всесвіту і душі» [8].

Кабала вплинула на розуміння масонами християнських догматів Троїчності, Боговтілення, месіанства. Удосконалення і порятунок світу кабалісти та масони пов'язують із процесом універсального виправлення окремого кабаліста або масона. Виправлення розуміється як гармонізація світу сфірот. Розглядаючи місію Христа, вони вважали, що вона – у відновленні зв'язку між сфірот Тіферет (6-я) і Малхут (10-я), що були порушені в результаті гріхопадіння Адама, порушення початкової єдності у світі.

Масонсько-кабалістичні уявлення про предвічну людину Адама Кадмона та його падіння пов'язуються із завданням його повернення в первісний стан рівноваги, в якій головну роль повинно було зіграти масонське братство. Кожна заповідь та дія розглядалися як події космічного значення, що впливають на динамізм Всесвіту, відновлення гармонії у світі сфірот, зв'язків між сфірот Тіферет (іпостасю Бога-Сина) і Малхут (людською природою, яку прийняв втілений Ісус). Для кабаліста або масона особисте спасіння можливе в ході загальної гармонізації і порятунку людства, кожен кабаліст або масон повинен приймати в процесі гармонізації активну участь. Масони та кабалісти пропонували активне втручання в хід загального процесу творення, еволюції або саморозкриття Божества, роль співтворців творця не тільки в перебудові дійсності, але й у створенні майбутнього ідеального світу. Саме людина повинна очистити доступні для неї сфери буття для майбутнього ідеального світу, головну роль у вихованні такої людини повинні були відігравати особливі групи шукачів істини «обраних» або «присвячених» (кабалісти, масони).

З Кабали масони взяли і концепцію самопізнання – оригінальну методологію пізнання світу. Це пізнання пов'язувалося з вихованням досконалої людини, яка через ініціації, «філософські праці» та самопізнання формує в собі додатковий орган почуттів, без цього вона не зможе вийти за вузькі межі свого примітивного світу. Масонська ідея сприяла процесу загального виправлення, визначала шляхи його здійснення. Кабала дала масонам ідею сходження світів – сигналів згори додолу, «десяти рівнів управління». Розкриття сенсів Кабали формувало безпосередні містичні переживання, в яких пізнання світу або Бога виступає як самопізнання. Людина, за Кабалою, отримує космічну роль у світі, будь-які її дії впливають на інші невидимі світи і, в залежності від свого характеру, притягують до себе або благословення, або зло. Самоsvідомість та самопізнання проголошувалися найкоротшим шляхом до богопізнання.

Однією з головних особливостей масонства є традиція позарозумового інтуїційного осягнення сакрального, таємного знання. Ця традиція була започаткована кабалістами через споглядання та осяяння, які тлумачаться Кабалою як «передача початкового Одкровення». Кабалісти намагалися досягти безпосереднього особистого контакту з потойбічним світом Божественного. Цей духовний досвід повинен був формувати «здатність побачити те, що за допомогою відомих нам душевних сил та розумом не можливо побачити». Процес становлення «внутрішньої людини», на думку масонів, означає пробудження надчуттєвих здібностей в сприйнятті світу і Бога, а також в акті самопізнання. З їхньої точки зору, і сенсуалісти, і раціоналісти збіднюють людську духовність, не враховуючи її якісного різноманіття. Здібності та знання, які пропонували масони, малювалися з великою часткою невизначеності, причому учень-масон сам формував свої конкретні завдання під впливом учителя і своєї інтуїції. Сама інтуїція розглядалася як шлях до абсолютного знання, що має своїм джерелом одкровення.

Знання розглядаються як реальний інструмент морального переродження людини, яке можливе лише в межах масонських «робіт» під керівництвом досвідчених «майстрів». Закони природи, відкриті людиною, з одного боку, свідчать про духовно-моральну природу людини, з іншого – якісно змінюють її. А це неможливо без віри в Бога, без допомоги отриманню згори

людиною сенсу свого існування. Звідси йде обожнення (кабалістами та масонами) герменевтики, правил і методів тлумачення священних текстів. Кабалісти вказують на те, що «Тора» має «сімдесят ликів», що існує низка її смислових рівнів. Гносис досягається рефлексією над текстом, «зануренням» у текст. Герменевтика масонів базувалася на кабалістичних методах інтерпретації. Масони вірили, що, розкриваючи таємний сенс священних текстів, вони зможуть осягнути сенс Всесвіту, дізнатися про шляхи виправлення недосконалого світу, людського суспільства, природи людини.

Висновки. Аналізуючи історичні передумови та ідейні запозичення масонства, можна стверджувати, що масонська філософія, яка склалася у другій половині XVII ст., стала продовженням духовних пошуків ренесансних неоплатоніків, містиків та натурфілософів XVI – XVII ст., які намагалися «перевірити» закони світобудови за допомогою нової методології для нового часу – кабалістики. Натурфілософія, метод пізнання шляхом внутрішнього прозріння та інтуїції були вибрані під впливом Християнської Кабали, що мала популярність у містичних кругах Західної Європи у XVII ст. Ідеї Кабали не тільки вплинули на формування масонства, але й увійшли в методологію пізнання визначних учених-філософів (Ф. Бекон, Г.В. Лейбниц, І. Ньютон). У XIX ст. масонство продовжувало нарощувати свої пізнавальні можливості за допомогою тлумачення Кабали (А. Пайк), яка стала основою масонської герменевтики. Кабала не тільки відображала специфіку масонських ідей та сенсів, процесу загального виправлення світу, але й визначала шляхи його здійснення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Berman R. Foundations: new light on the formation and early years of the Grand Lodge of England. Oxon, Goring Heath : The Old Stables Press, 2016. 144 p.; de Hoyos A. The Scottish Rite Ritual: Monitor and guide. Washington: The Supreme Council, 33, Southern Jurisdiction. 1106 p.; Халтурин Ю.Л. Философия русских масонов конца XVIII – начала XIX веков: критическая реконструкция : дисс. ... канд. фил. наук. Екатеринбург, 2010. 203 с.; Аржанухин С.В. Философские и общественно-политические взгляды русских масонов второй половины 18 – первой четверти 19 вв. : автореф. дис. ... Екатеринбург, 1996; Пятигорский А.М. Кто боится вольных каменщиков? Москва : НЛО, 2009. 448 с.
2. Нечипуренко В.Н. Еврейская философия и Каббала. Ростов-на-Дону, 2006. 508 с.
3. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. Москва, 1980. С. 91–92.
4. Бурмистров К. «Kabbala Denudata», открытая заново: христианская Каббала барона Кнорра фон Розенрота и ее источники. *Вестник Еврейского Университета*. Москва – Иерусалим, 2000. № 3. С. 25–75.
5. Goldish M. Newton on Kabbalah. *The Books of Nature and Scripture: Recent Essays on Natural Philosophy, Theology, and Biblical Criticism in the Netherlands of Spinoza's Time and the British Isles of Newton's Times*. Dordrecht, 1994. P. 89–103.
6. Спаров В. Полная история масонства в одной книге. Москва – Санкт-Петербург : Астрель-Аст, 2010. 324 с.
7. Эванс Г. Альберт Пайк – мистик: Каббала в Шотланском уставе. URL: oto.ru/cgi-bin/article.pl?io_pan
8. Пайк А. Мораль и Догма. Москва : Ганга, 2007. Т. 1. 374 с.

REFERENCES

1. Berman R. Foundations: new light on the formation and early years of the Grand Lodge of England. Oxon, Goring Heath: The Old Stables Press, 2016. 144 p.; de Hoyos A. The Scottish Rite Ritual: Monitor and guide. Washington: The Supreme Council, 33, Southern Jurisdiction. 1106 p.; Khalturnyn Yu. L. Fylosofyia russykxh masonov kontsa XVIII – nachala XIX vekov: krytycheskaia rekonstruktsyia. Dyssertatsyia kand. fyl. nauk. Ekaterynburh 2010. 203 st.; Arzhanukhyn S. V. Fylosofskye y obshchestvenno-polytycheskye vzhliady russykxh masonov vtoroi polovyny 18 – pervoi chetverty 19 vv.: avtoref. dys. ... Ekaterynburh: 1996; Piatyhorskiy A.M. Kto boytsia volnykh kamenshchykov? Moskva. NLO, 2009. 448 s.
2. Nechipurenko V.N. Evreyskaya filosofiya i Kabbala. Rostov-na-Donu. 2006. 508 s.
3. Gorfunkel A.H. Filosofiya epohi Vozrozhdeniya. Moskva. 1980. S. 91–92.

4. Burmistrov K. «Kabbala Denudata», otkryitaya zanovo: hristianskaya Kabbala barona Knorra fon Rozenrota i ee istochniki // Vestnik Evreyskogo Universiteta. M. – Ierusalim, 2000. # 3. S. 25–75.
5. Goldish M. Newton on Kabbalah // The Books of Nature and Scripture: Recent Essays on Natural Philosophy, Theology, and Biblical Criticism in the Netherlands of Spinozas Time and the British Isles of Newtons Times. Dordrecht, 1994. P. 89–103.
6. Sparov V. Polnaya istoriya masonstva v odnoy knige. M.-SPb., Astrel- Ast. 2010. 324 st.
7. Evans G. Albert Payk – mistik: Kabbala v Shotlanskom ustave. URL: oto.ru/cgi-bin/article.pl?io_pan.
8. Payk A. Moral i Dogma. M.: Ganga, 2007. T. 1. 374 st.

Dimchuk Anatoliy Volodymyrovych

Candidate of Philosophy, Department of Philosophy
Odessa National I. I. Mechnikov University
2, Dvoryanskaya str., Odessa, Ukraine

KABBALISTIC ORIGINS OF THE MASONIC PHILOSOPHY

The article is dedicated to the highlights of the masonic doctrine appearance process consideration, when European cultural tradition has attracted to its store the meaning-generating philosophical grounds of the Judaic Kabbalah studies. The actuality of the article lies in a reflection to a constantly growing interest in the masons activity from one side, and in the absence of the special researches on the post-soviet territories from another. The target of the research is to clarify the connection between cabalistic discourse and philosophic component of the freemasonry, their influence on the European philosophical systems of the XVII–XVIII centuries, the touch of the European interpretation of Cabala main ideas and masonic doctrine, main meaning-generating components of the freemasonry. The Western-European philosophical discourse has been formed under different esoteric studies influences. The weakness of the modern researches is caused by almost total ignoring that sort of the influences. The Christian interpretation of the Kabbalah, as far back as in Renaissance and Baroque times, led to the peculiar philosophy of Neoplatonism-Hermetism-Kabbalism synthesis appearance. The search of “secret knowledge – secret word” created new methodological potentialities and possibility to connect “old” faith (religion) with the modern scientific research for the European researchers of the XVI – VIII centuries. Such an approach was typical for the Rosicrucian Current (mid. XVII century), which was encouraging European Worldview universal reformation by means of Kabbalah. Some Kabbalah ideas influenced the masonic movement initiation, the works of the philosophers worshiped by the masons: Jacob Bohme, Francis Bacon, Jan Komensky. The ideas of the personal mystical experience have been shared by “Cambridge Neoplatonists”, “Invisible College” of the natural philosophers, German philosopher G.W. Leibniz. The Christian cabalism of I. Newton has combined Hermeneutic approach to the Bible text secret meanings opening with the scientific concepts of that time, which was typical for the masonic doctrine and research practice of masons. Masonic philosophers examined an important role of the mind and spiritual education for the “divine welfare” achieving, the principle of the faith and mind unity. Masons (one of the main masonic theoreticians Albert Pike) involved Christian cabala ideas in their symbolic doctrine, similar ideas became basic for the masonic hermeneutics of the higher degrees of Ancient and Accepted Scottish Rite. For masons and philosophers of the “masonic circle” the faith was starting from the mind, the science was not opposed to the faith. Masons announced the self-knowledge concept to be the shortest way to the knowledge of God and to the faith, they continued kabbalistic tradition which was a belief in possible superintelligent intuitive person’s understanding the hermetic and the sacral by means of the pretersensual intuition abilities awakening. Masonic ideal based on cabalistic studies about equilibrium and harmony. Masons, like kabbalists, strove for universal correction and harmonization of the world. In the worldwide masonic movement such a message has formed a doctrine of the active social interference into the general creating, evolution process practice necessity, of the Creator’s cocreators special role in the reality transformation. Masonic movement social potentialities are derivative from the kabbalistic worldview, the masonic ritual grounds on the Old Testament symbolism. As well as cabalists, masons considered the person had to clean its available areas of existence for the future perfect world “construction”.

Key words: Kabbalah, freemasonry, neoplatonism, hermetism, anthropology, self-knowledge, intuition, rosicrucians.